

УДК 811.111'42

Матушевська Н. В.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ПОЛЬОВОЇ МОДЕЛІ КОНЦЕПТУ SEDUCTION У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена проблемі структурної організації та вербалізації концепту SEDUCTION. Значна увага приділяється створенню польової моделі концепту, що дає можливість отримати загальне уявлення про особливості його репрезентації та окреслити межі окремих характеристик концепту SEDUCTION.

Ключові слова: концепт, структура концепту, периферія концепту, польова модель концепту, ядро концепту.

Матушевская Н. В. Принципы построения полевой модели концепта SEDUCTION в современном английском языке. – Статья.

Статья посвящена проблеме структурной организации и вербализации концепта SEDUCTION. Особое внимание уделяется созданию полевой модели концепта, что позволяет получить общее представление об особенностях его репрезентации и очертить границы отдельных характеристик концепта SEDUCTION.

Ключевые слова: концепт, структура концепта, периферия концепта, полевая модель концепта, ядро концепта.

Matushevskaya N. V. Field model representation principles of the concept SEDUCTION in modern English. – Article.

The article deals with the problem of structural organization and verbalization of the concept SEDUCTION. The research pays special attention to the concept field model that allows getting the overview of the peculiarities of its representation and outline the boundaries of specific characteristics that reflect the content of the concept SEDUCTION.

Key words: concept, concept structure, periphery of the concept, field model of the concept, kernel of the concept.

Особливий інтерес до дослідження концепту, який є стрижневим у когнітивній лінгвістиці, спостерігається протягом останніх десятиріч, що засвідчує ціла низка розробок, присвячених зазначеному феномену. Варто зауважити, що термін *концепт* є парасольковим, оскільки охоплює предметні області міждисциплінарних наукових напрямлень і використовується представниками різних наук: лінгвістами, культурологами, філософами, логіками, психологами. Методологічна основа концептуального аналізу мовних даних розкрита в роботах О. С. Кубрякової [6] та Ю. М. Караулова [5].

Лінгвокультурологічний підхід до аналізу концептів знаходимо в працях таких лінгвістів, як В. І. Карасик [4], В. А. Маслова [7]. Психолінгвістичне тлумачення концепту розглянуто в роботах О. О. Залевської [2; 3]. Досить поширеними є праці, присвячені розробці методики концептуального аналізу, таких дослідників, як А. П. Бабушкін [1], І. А. Стернін [8; 9], З. Д. Попова [8; 9].

Попри численні праці, присвячені опису різних концептів, концепт SEDUCTION досі залишається невирішеним питанням у сучасній лінгвістиці, що зумовлює актуальність дослідження та збільшує інтерес до подальшого вивчення цього феномена. Концепт SEDUCTION грає ключову роль як у житті окремого індивіда, так і суспільства загалом. Доцільність аналізу концепту SEDUCTION вбачається у визначенні його місця в життєдіяльності та взаємодії членів мовного колективу. Тому об'єктом дослідження є феномен спокуси, репрезентований в англійській картині світу концептом SEDUCTION, а предметом наукового пошуку є вербальні засоби актуалізації концепту SEDUCTION в англійській

мові дискурсі, поняттєві характеристики та його польова модель.

Метою статті є побудова польової моделі концепту SEDUCTION. Зазначена мета передбачає вирішення таких завдань: 1) здійснення компонентного аналізу лексеми *seduction*, яка є вербалізатором концепту SEDUCTION; 2) виокремлення в компонентній структурі зазначеної лексеми центральних та периферійних елементів; 3) реконструкція та графічне моделювання на основі отриманих даних польової структури концепту SEDUCTION; 4) обґрунтування отриманих результатів та окреслення перспектив подальшого дослідження вербалізації концепту SEDUCTION.

Матеріалом дослідження стали відомі лексикографічні електронні джерела, а саме: 32 тлумачних словники англійської мови (Oxford English Dictionary, Oxford Advanced Learner's Dictionary, Cambridge Advanced Learner's Dictionary, the American Heritage Dictionary of the English Language, Merriam-Webster English Dictionary, Wiktionary, Webster's New World College Dictionary, 4th Ed., the Wordsmyth English Dictionary-Thesaurus, Heinle's Newbury House Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Collins English Dictionary, Macmillan English Dictionary, Dictionary.com, WorldNet Online Dictionary, Vocabulary.com, UltraLingua English Dictionary, Merriam-Webster Learner's Dictionary, GNU Collaborative International Dictionary of English, Allwords.com, Mnemonic Dictionary, LookWAYup Translating Dictionary Thesaurus, the Century Dictionary and Cyclopaedia, WordWeb, Oxford Advanced American Dictionary, Word Info, Chambers 21st Century Dictionary, Talking Dictionary, American Dictionary of the

English Language by Noah Webster, 1828 edition, Sensagent Dictionary, Mondofacto Dictionary, Thinkexist Dictionary, Elook Online Dictionary), 1 етимологічний словник англійської мови (Chambers Dictionary of Etymology); 1 візуальний графічний словник англійської мови (Visuwords Online Graphical Dictionary); 9 лінгвістичних енциклопедій-тезаурусів, які надають синоніми й асоціативні слова до лексеми *seduction* (Lexical FreeNet Connected Thesaurus, Roget's 21st Century Thesaurus, Third Edition, Merriam-Webster English Thesaurus, Collins Thesaurus, Chambers Thesaurus, Infoplease Thesaurus, Macmillan English Thesaurus, Visual Thesaurus, Moby Thesaurus II by Grady Ward, 1.0); 3 словники синонімів англійської мови (English Synonym Dictionary, Synonymy – Online Synonym Dictionary, Soule's Dictionary of English Synonyms).

Матеріал тлумачних словників та енциклопедій робить можливим розкриття змісту концепту, дослідження специфіки його мовного вираження й відповідає поставленій меті.

Поняття концепту міцно закріпилося в лінгвістичній науці, проте не існує його єдиного тлумачення, про що свідчить різниця в лінгвокогнітивному, лінгвокультурологічному та психолінгвістичному підходах до визначення терміна концепт. У сучасному мовознавстві загальноприйнятим є визначення концепту, запропоноване О. С. Кубряковою, відповідно до якого концепт, що слугує для пояснення ментальних ресурсів свідомості людини та таких інформаційних ресурсів, які відображають знання людини про навколишній світ, є оперативною, змістовною одиницею пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку (*lingua mentalis*), всієї картини світу, відображеної в людській психіці. Поняття «концепт» відповідає уявленню про ті розуміння, якими оперує людина в процесах мислення і які відображають зміст досвіду й знання, зміст результатів усієї людської діяльності та процесів пізнання світу у вигляді певних «квантів знання» [6, 90]. Є підстави для визначення концепту як «дискретного ментального утворення, що є базовою одиницею розумового коду людини» [9, 60]. Концепт має відносно впорядковану будову, що є результатом пізнавальної діяльності особистості та надає комплексні енциклопедичні знання з елементами інтерпретації цієї інформації в межах суспільної свідомості.

Цей феномен розглядається як відкрита мікро-система, що взаємодіє із зовнішнім середовищем. Для концепту характерна неусталена організація. Ядро та периферія концепту можуть набувати польового опису. Прототипічні шари з яскраво вираженою чуттєво-наочною конкретністю та первинними образами відносяться до ядра концепту. До периферії концепту належать більш абстрактні ознаки. Периферійний статус свідчить про міру від-

даленості ознак від ядра за ступенем конкретності й наочності образного уявлення [8, 24]. Г. С. Щур визначає поле як спосіб існування угруповань лексичних елементів, що належать до різних рівнів мови, володіють загальними (інваріантними) властивостями поряд з ознаками, що відрізняють ці мовні одиниці одну від одної [10, 68].

Польова модель концепту SEDUCTION створена на матеріалі 37 словників: 32 тлумачних словників англійської мови, візуальному графічному словнику англійської мови (Visuwords Online Graphical Dictionary) та 4 лінгвістичних енциклопедій-тезаурусів (Visual Thesaurus, Merriam-Webster English Thesaurus, Macmillan English Thesaurus, Infoplease Thesaurus), які містять визначення лексеми *seduction*. Матеріал тлумачних словників допомагає розкрити зміст концепту, прослідити ієрархію основних значень слова, окреслити специфіку його мовної репрезентації. У результаті опрацьованих джерел з'ясовано, що концепт SEDUCTION має розгалужену компонентну структуру. Установлено квантативні характеристики компонентів значення лексеми *seduction*. Представлені ознаки дали змогу описати структуру концепту та виокремити ядро (найбільш частотні одиниці, конкретні, первинні образи), навколоядерний простір (менш частотні одиниці), ближню периферію (одиниці, віддалені від центру, більш абстрактні ознаки) та дальню периферію (маргінальні смислові атрибути) його концептуального поля.

На базі здійсненого аналізу маємо такі результати. Ядро концепту SEDUCTION представлено 4 складовими: 1) *the act of seducing someone*; 2) *enticing someone astray from right behavior*; 3) *the act of persuading somebody to have sex with you*; 4) *an act of winning the love or sexual favor of someone; conquest, success*. Наведені компоненти є домінантними, оскільки визначення 1) *the act of seducing someone* подано в 17 лексикографічних джерелах; 2) *enticing someone astray from right behavior* відображено в 16 лексикографічних джерелах; 3) *the act of persuading somebody to have sex with you* зазначено в 14 лексикографічних джерелах та 4) *an act of winning the love or sexual favor of someone; conquest, success* зафіксовано в 12 лексикографічних джерелах.

Компонент *the act of seducing someone* у свою чергу складається з таких елементів: 1) *the state of being seduced* (Webster's New World College Dictionary, 4th Ed., Collins English Dictionary); 2) *an act or instance of seducing, especially sexually* (Dictionary.com); 3) *the enticement of a person to sexual intercourse* (Merriam-Webster English Dictionary); 4) *the action or an act of seducing (a person) to do the misbehave* (Word info Dictionary).

Компонент *enticing someone astray from right behavior* розподіляється на: 1) *enticement to*

wrong doing, enticement to fail in some duty (GNU Collaborative International Dictionary of English, Mondofacto Dictionary); 2) enticing from the path of duty (American Dictionary of the English Language by Noah Webster, 1828 Edition); 3) enticement, especially to evil (the Century Dictionary and Cyclopaedia); 4) corruption, act of leading astray (Talking Dictionary).

Компонент *the act of persuading somebody to have sex with you* вміщує: 1) the wrong or crime of persuading a woman to surrender her chastity (American Dictionary of the English Language by Noah Webster, 1828 Edition, Thinkexist Dictionary, GNU); 2) the act of persuading a woman to surrender her chastity (the Century Dictionary and Cyclopaedia, Mondofacto Dictionary); 3) an act (situation) of persuading someone to have sex with you for the first time (Longman Dictionary of Contemporary English); 4) the process and act of persuading or convincing someone to do something, often sexual, against his or her wishes (Heinle's Newbury House Dictionary of American English).

Компонент *an act of winning the love or sexual favor of someone (conquest, success)* включає any successful enticement to engage in some sexual activity, especially intercourse (GNU Collaborative International Dictionary of English).

Концепт SEDUCTION має яскраво виражене ядро, що наводить на думку про його високу концептуальну сформованість та когнітивну стійкість. До навколоядерного простору концепту SEDUCTION відносяться такі конституенти: 1) *something that seduces or has the qualities to seduce (an enticement, temptation)* – 7 лексикографічних джерел; 2) *the qualities or features of something that make it seem attractive* – 6 лексикографічних джерел; 3) *a means of seduction* – 5 лексикографічних джерел; 4) *a tempting or attractive thing* – 5 лексикографічних джерел; 5) *the condition of being seduced* – 4 лексикографічних джерел.

Компонент *something that seduces or has the qualities to seduce; an enticement, temptation* містить that which seduces, or is adapted to seduce (GNU Collaborative International Dictionary of English).

Компонент *the qualities or features of something that make it seem attractive* охоплює: 1) features of something that make it seem very attractive (Macmillan English Dictionary, Macmillan English Thesaurus); qualities that attract by seeming to promise some kind of reward (Sensagent Dictionary).

Компонент *a means of seduction* складається з: 1) means of leading astray; as «the seductions of wealth» (GNU Collaborative International Dictionary of English, Mondofacto Dictionary, Thinkexist Dic-

tionary); 2) seductive influences: as the seductions of wealth (the Century Dictionary and Cyclopaedia); 3) a means of seducing; enticement; temptation (Dictionary.com).

Компонент *a tempting or attractive thing* представляє: 1) something that interests and attracts people (Merriam-Webster English Dictionary, Merriam-Webster Learner's Dictionary); 2) something that strongly attracts people, but often has a bad effect on their lives (Longman Dictionary of Contemporary English).

Ближня периферія підрозділяється на такі мікрополя: 1) *the offense of inducing a woman to consent to unlawful sexual intercourse, by enticements which overcome her scruples* – 3 лексикографічних джерела; 2) *the act of influencing by exciting hope or desire* – 2 лексикографічних джерела; 3) *allurement to take some course of action* – 1 лексикографічне джерело; 4) *the desire to have or do something that you know you should avoid* – 1 лексикографічне джерело; 5) *act or pressure of giving in to a desire especially when ill-advised* – 1 лексикографічне джерело; 6) *the persuading (of a person, soldier, etc.) to desert his or her allegiance to something or someone; such as, the military service* – 1 лексикографічне джерело.

Дальня периферія (обмежена правовою сферою застосування) охоплює такі складові: 1) *the tort committed against a woman, or against her parent or master, by enticing her to surrender her chastity* – 1 лексикографічне джерело; 2) *the felony of, as a man, inducing a previously chaste unmarried female to engage in sexual intercourse on a promise of marriage (dated)* – 1 лексикографічне джерело.

На основі лінгвістичних енциклопедій – тезаурусів, словників синонімів та тлумачних словни-

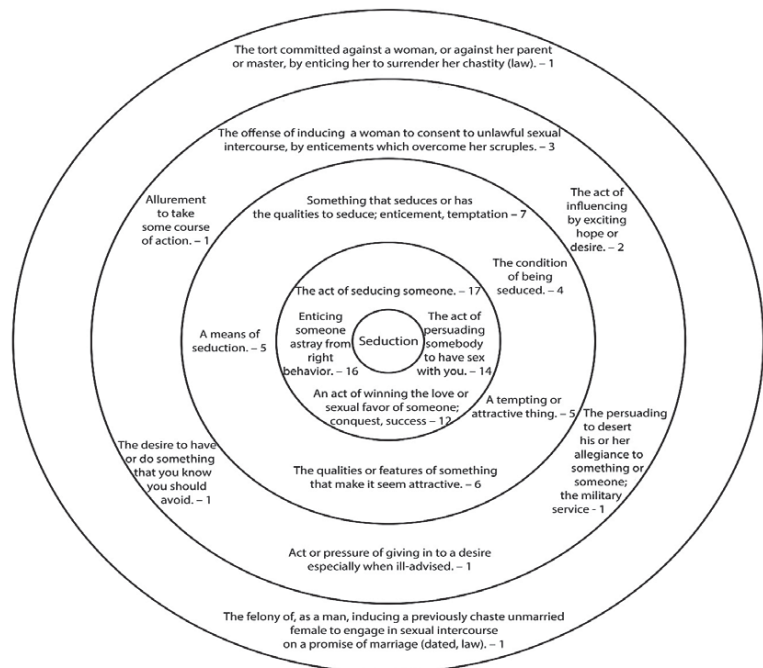

Рис. 1. Схема польової моделі концепту SEDUCTION

ків англійської мови – розроблено синонімічний ряд до лексеми *seduction*: 1) *seduce, especially sexually*: invitation, influence, score, tumbling, persuasion, lure, bedding, flirt, flirting, flirtation, flirtatious, love affair, dalliance, wooing, trump card, bewitchment, coquettish, coquetry, come-on, siren song, come-hither, seductiveness, sexual conquest; 2) *attract*: attraction, interest, pull, draw, success, advantage, charm, appeal, temptation, enticement, fascination, benefit, privilege, bait, enchantment, incentive, glamour, beckoning, merit, magnet, magnetism, charisma, decoy, tantalizing, inducement, desirability, allure, sex appeal, attractiveness, cajolery, drawing power, captivation, witchery; 3) *entice to surrender one's chastity*: power, ruin, betrayal, rape, abuse, deception, sway, corruption, leading off, misleading, mastery, domination, snare, beguiling, indignity, violation, degradation, dishonour, perversion, ravage, debauchery, forbidden fruit, defilement, ravishment, sexual assault, deflowering, defloration, beguilement.

На основі проведеного аналізу сформовано модель польової структури концепту *SEDUCTION*, яка отримала таке графічне зображення (рис. 1).

Можна зробити висновок, що польова модель концепту *SEDUCTION* має різнопланову та неоднорідну структуру, яка складається з ядерних, навколоядерних, периферійних елементів ближньої та дальньої дистрибуції, взаємопов'язаних один з одним, що не мають між собою суворих меж та утворюють маргінальну зону. Проведене польове дослідження сприяє вивченню концепту *SEDUCTION*, відтворює його комплексне відображення у свідомості носіїв англійської мови.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у визначенні місця мікроконцепту *SEDUCTION* у складі макроконцепту *TEMPTATION*, що уможливує формування цілісного уявлення про концепт *TEMPTATION*.

Література

1. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж : Изд-во Воронежского государственного университета, 1996. – 104 с.
2. Залевская А. А. Концепт как достояние индивида / А. А. Залевская // Залевская А. А. Слово. Текст. Избранные труды / А. А. Залевская. – М. : Гнозис, 2005. – С. 234–244.
3. Залевская А. А. Психолингвистический подход к проблеме концепта / А. А. Залевская // Методологические проблемы когнитивной лингвистики / под. ред. И. А. Стернина. – Воронеж : ВорГУ, 2001. – С. 39.
4. Карасик В. И. Лингвокультурная концептология : [учеб. пособие] / В. И. Карасик, Н. А. Красавский, Г. Г. Слышкин ; ВГПУ ; Калмыцкий гос. ун-т ; Науч.-исслед. лаборатория «Аксиологическая лингвистика». – Волгоград : Парадигма, 2009. – 116 с.
5. Караулов Ю. Н. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / Ю. Н. Караулова. – М. : Русский язык, 1989. – 274 с.
6. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М. : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
7. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : [учеб. пособие] / В. А. Маслова. – М. : Тетра Системс, 2004. – 256 с.
8. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – 3-е изд., стереотип. – Воронеж : Истоки, 2003. – 191 с.
9. Попова З. Д. Семантико-когнитивный анализ языка / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2006. – 226 с.
10. Щур Г. С. О соотношении системы и поля в языке / Г. С. Щур // Проблемы языкознания : докл. и сообщ. сов. ученых на X Междунар. конгр. лингвист. (г. Бухарест, 28 августа – 2 сентября 1967 г.). – М. : Наука, 1967. – С. 66–70.